

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2023/2024

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Jakub Koláček
Identifikační číslo studenta: 81033922

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Blízkovýchodní studia
ID studia: 541958

Název práce: Islam and Ecological Crisis: Modern Islamic Environmental Discourses
Pracoviště práce: Katedra Blízkého východu (21-KBV)
Jazyk práce: angličtina
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: Mgr. Pavel Ťupek, Ph.D.
Oponent(i): Dr. Rosemarie Hancock
Dr. Emmanuel Karagiannis

Datum obhajoby: 20.09.2024 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh zkoušky: Obhajobu zahájil předseda komise doc. Boušek, přivítal a představil přítomné i vzdáleně připojené členy a členky komise (prof. Malečková, dr. Ťupek, dr. Beránek, dr. Hancock, dr. Karagiannis). Poděkoval oponentům za jejich posudky a předložil plán obhajoby a časovou dotaci. Následně předal slovo dr. Ťupkovi, který jakožto vedoucí práce promluvil o studiu Mgr. Koláčka a jeho práci. Ocenil jeho znalosti v arabském a perském jazyce a filologii a jeho badatelský vývoj v islamologii a enviromentálních studiích v průběhu doktorského studia, kde zdůraznil Koláčkovu aktivitu na mezinárodních konferencích ve Velké Británii a Řecku. Stručně také představil téma a nejsilnější body obhajované dizertace, která podle něj významně přispívá ke zvolené disciplíně.

Mgr. Koláček poděkoval svému vedoucímu práce a oponentům za jejich komentáře a pozornost věnovanou jeho práci. Následně představil svoji práci, která se zaměřuje na enviromentalismus v islámské tradici. Zdůraznil, že doposud bylo kritické studium vztahu islámského enviromentalismu omezené na omezenější případové studie, a proto se ve své práci soustředil na obecnější záběr diskurzů a historií souvisejících se vztahem životního prostředí a islámu. Zúžil svůj zájem na soudobé podoby, teoreticky je zakotven v historické sociologii. Sesbíral studie o této oblasti a dával je do vzájemného kontaktu, včetně těch v arabštině, které bývají méně studované dohromady, následně je vložil do kontextu širěji pojatých sociálních, historických a politických změn v globálním měřítku. Představil strukturu práce: v první kapitole se zabývá teoretickými a materiálními zdroji své práce, v druhé kapitole nabízí základní pozorování o problematice, zejména heterogenitu a homogenitu

diskurzu, kterým se zabývá, a také vztahem islámského písemnictví vzhledem k modernímu pojetí enviromentalismu. Třetí až šestá kapitola jsou soustředěny na aktéry v různých historických a geografických oblastech v reakci na enviromentální změnu, sleduje proměnlivou morálku, instituce a vládní uskupení, lidové a aktivistické skupiny (koncept identity), v šesté kapitole nakonec je zaměřena ekonomická rovina. Zdůraznil své argumenty o potřebě kritického pohledu. Své závěry shrnul: že enviromentální diskurz je autentickou součástí islámského diskurzu v globálním měřítku a lokálně je rozrůzněný. Je to reakce na světovou krizi životního prostředí v oblasti náboženské a ukazuje, že islám jakožto náboženství nemůže stát stranou takového ničení přírody a životního prostředí. Zároveň ukazuje vitalitu islámské tradice reagovat na vývoj pozdní modernity a být flexibilní. Zároveň poukazuje na to, že reakce islámského diskurzu není jednotná a představuje mnoho zájmů a představ o původu, podobě i následcích či řešeních enviromentální krize. Na druhou stranu podtrhl, že skutečný dopad islámských enviromentálních hnutí může být slabší, než bylo předpokládáno. Islám podle něj totiž nemůže poskytnout veškeré odpovědi na politické a sociální důsledky přírodních změn. Doufá, že jeho práce přispěje k zájmu o toto téma.

Dr. Hancock jakožto oponentka práce poděkovala za představení práce a vyjádřila naději, že Mgr. Koláček bude pokračovat v této práci a spolupracovat na rozvoji této subdisciplíny. Shrнула největší přínosy, zejména širokou zdrojovou základnu a zahrnutí arabskojazyčných zdrojů. Primární výhradu vyjádřila k propojení teorie a materiálu - požádala o detailnější osvětlení výběru zahrnutých textů a také jejich povahu (knihy vs jiné typy zdrojů) a kritéria výběru sekundární literatury. Výhrady měla také k pojetí náboženství v práci, které je vyjádřeno spíše implicitně a požádala proto o vysvětlení, což souvisí i s dalším tématem, které by ocenila rozvést, což je religiozita, její význam a povaha ve vztahu k islámu a enviromentalismu. Je to spojené s vírou a praxí a do jaké míry? Vztah islámu a enviromentálního hnutí - méně zvládnuté v práci než jiné aspekty, které jsou vyjádřeny výborně, proto by ráda slyšela další detaily.

Dr. Karagiannis poděkoval za podnětnou práci a příležitost se podílet na její diskuzi. Připustil, že má podobné výhrady a podněty k vylepšení jako dr. Hancock, zejména výběr materiálové základny a náboženství a religiozity. Ocenil, že práce je dobře napsaná, prezentuje originální myšlenky a skutečně rozvíjí znalosti ve zvoleném tématu. Ocenil by vysvětlení toho, kde jsou islámské enviromentální hnutí situovány v kontextu moderních islámských hnutí a proudů v současném světě. Poukázal také na problém kolonialismu a západní dominanci ve vědě a dalších diskurzích a tázal se, jak kritika kolonialismu vstupuje do jeho tématu. Třetím okruhem je islamistický enviromentalismus radikálních skupin a jejich politika, jak Koláček konkrétně vidí specifickou jejich diskurzů? Poslední výhradou je oddělení primárních a sekundárních zdrojů v bibliografii, ale i v argumentu práce, aby zdůraznil svoje přínosy, kterých není málo.

V reakci Mgr. Koláček poděkoval za pozornost, kterou jeho práci oponenti věnovali a připustil, že identifikovali záležitosti, které opravdu potřebují rozvést a vylepšit. Poděkoval za jejich impulsy, aby toho byl v další práci lépe schopen.

Co se týče metodologie a výběru textů zahrnutých v práci, Koláček připustil, že větší transparentnost by byla na místě. Zdůvodnil to oscilací mezi historickým a sociologickým přístupem ve své práci. Využíval metodu tzv. sněhové koule a fyzický sběr knih v knihkupectvích a na knižních veletrzích, tedy pokoušel se o co nejširší záběr sběru textů. Snažil se alespoň zmínit veškeré relativní

texty, což v počátku vývoje diskurzu nebylo tak náročné, nicméně následně výběr konkrétních textů k diskusi vždy ospravedlnil individuálně.

Odůvodnil svůj výběr akademického diskurzu na úkor mediálních diskurzů, jako relevantnějšího pro pochopení zdrojů myšlenek, které potom kolují. Souhlasí, že sledování mediálních zdrojů by mohl přispět k pochopení způsobu šíření a případně mutace těchto myšlenek.

Co se týče konceptu náboženství a religiozity ve své práci, uznal, že se dotýká těchto konceptů pouze povrchně a zasloužilo by si to větší teoretické uchopení. Nicméně zdůraznil, že jeho ambiciózní záběr historický a geografický mu v podstatě znemožnil se teoretičtěji zabývat pojetím víry a náboženské praxe. Omluvil se, že v rámci obhajoby není schopen odpovědět na všechny detailní připomínky, ale vyjádřil naději, že bude prostor o těchto věcech diskutovat a rozvíjet je později. Promluvil o svém zájmu zaměřit se na lidové vnímání environmentalismu a jeho pozici v náboženském světonázoru.

Islám a environmentalismus jsou podle něj propojeny složitěji než může metoda assemblage dát nahlédnout, DeLandův materialismus je proto možná nedostatečný pro studium diskurzů, které cirkulují šířeji. Proto připustil, že práce např. Talala Asada by mu mohla výrazněji pomoci tuto otázku zodpovědět. Environmentalismus tedy propojuje spíše s islamologickou assembláží, ale zároveň i jiné instituce i sekulárního charakteru se nedají přehlédnout.

Jako relevantní otázku uznal i dotaz na pozici environmentalismu v širším vývoji islámu ve 20. a 21. století. Poukázal, že ve své práci ukazuje, jak se islám v této době emancipoval a islámský diskurz už není veden specialisty, zároveň zdůraznil roli institucí a jejich vlivu finančního i ideologického, a zároveň sociální změny a nová média, které všechny hrály roli v rozvoji islámských diskurzů a jejich flexibilitě.

Kritiku kolonialismu uznal jako důležitou součást některých částí diskurzů, ale poukázal na to, že sám se k jejich pozici neměl nástroje vyjadřovat, a považuje to za jinou a komplikovanou diskusi, kteréžto se chtěl vyhnout. Svou pozici tak charakterizoval jako mířenou na větší odstup.

Islamistické skupiny a jejich nezájem na environmentální politice popsal jako důsledek jejich odlišné primární orientace. Uznal, že to je zajímavé, ale že pro státní a politické organizace představuje environmentalismus dvousečnou zbraň, protože by na jejich případné požadavky o nápravu mohli jejich stoupenci skutečně reagovat a jejich neschopnost jich dosáhnout by poukázala na neupřímnost a pokrytectví těchto skupin.

Doc. Boušek otevřel diskusi. Dr. Hancock poděkovala za odpovědi a zdůraznila, že není problém v ambiciózním záměru práce, ale že je nutné vždy ospravedlnit, proč se některým aspektům věnuje méně nebo více. Dr. Karagiannis v podobném duchu poukázal na to, že Koláček je seznámen s různými debatami v nejrůznějších disciplínách, což možná ne vždy ukazuje jeho dizertační práce konkrétně, a doporučil, aby v publikované verzi dizertační práce následně na tyto debaty poukázal, ale zvolil si konkrétněji (a úžeji) své cíle a nástroje vzhledem ke konkrétnímu zájmu. Je to tedy spíše o intelektuální historii nebo různých aspektech soudobého islámského environmentalismu?

Dr. Beránek okomentoval, že sleduje dlouhodobě práci Koláčka a uznává, že jakkoli je dizertace velmi široce a možná příliš ambiciózně pojatá, jde také o to, že téma je málo studované a že věří, že pro publikaci bude možné se zaměřit na úžeji orientované téma. Prof. Malečková také souhlasila s Koláčkovou oddaností svému tématu a práci a poukázala na to, že dizertace a publikovaná kniha jsou dvě různé disciplíny. Poděkovala recenzentům za jejich práci a pozornost věnovanou

Doc. Boušek shrnul výsledky hlasování s tím, že se komise jednotně shodla na tom, že Mgr. Koláček úspěšně svou dizertační práci obhájil. Členové komise pogratalovali Koláčkovi k úspěchu a popřáli mu mnoho štěstí.

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	Boušek Daniel, doc. PhDr., Ph.D.	.....
Členové komise:	Malečková Jitka, prof. PhDr., CSc.	.....
	Beránek Ondřej, Mgr., Ph.D.	.....
	Župek Pavel, Mgr., Ph.D.	.....

Byl/a jsem seznámen/a s protokolem:.....